

ההס דויעים לעבוד

בזמקיס אל
השחורים!
3

היושבים יאים על גבי ימים בבית-קפה, משחקים שש-בש, במקום לצאת לעבודה. הם מתפרנסים מכמה ימי עבודה ציבורית לחודש — שאינה למעשה אלא הענקת-חסד הניתנת להם מכספי הציבור עבור בטי לנות מאורגנות.

בעמודים הבאים מגישה חוליית החקר את מוצאות חקירתה של בעיה עגומה זו.

מאת שלום כהן

הטענה שנוהגים מיד להטיח היא: "שיצאו להתיישבות!" המספרים של מוסדות ההתיישבות מוכיחים כי משך השנתיים האחרונות מהווים עולים אלה רוב רובם של היוצאים להתיישבות. קליטתם בחקלאות הרבה יותר קשה מקליטת קודמיהם, כי חסרה להם כל הכשרה. העזרה של המוסדות קטנה מכפי שהייתה.

הטנאה המצטברת

היחס אל החתיקים אינו שונה בהרבה. משום מה קשה לאנשים להאמין שתימני יכול להיות מנהל חברה או שצעיר כורדי מסוגל להיות מהנדס או טכנאי טוב. כשהם נחקלים במקרה כזה, הם מתפלאים כאילו ראו דבר שאינו מתקבל על הדעת. העובדה היא שצעירים "שחורים" מסוגלים למלא כל תפקיד אם יקבלו את אותה ההכשרה שמקבלים צעירים "לבנים".

יצחק לורסון, קצין העתונות של חברת אל-על סיפר לי, למשל, כי לפני כמה שנים עזר ניסתה החברה מכשיר טייס מסובך. לצורך זה ביקשו המנהלים שישלחו להם את הטייס המוכשר בשדה התעופה. הבחור הת-ייצב, קיבל את המכשיר לידיו, כך את כל הניסויים הדרושים. הוא היה צעיר ספרדי רגיל.

אדם אחר הציע, בצחוק, לחקוק חוק דומה לחוק העסקת נכים, שטיל על כל מיפועל להעסיק אחוז מסויים של "שחורים". מה שדרוש באמת היא ההכרה כי כל מעשה קיפוח או הפליה הנעשה כלאחר יד, גורם לתוצאות חמורות ביותר. כי שטח העבודה הוא השטח הרגיש ביותר בחיי אדם מבוגר. ואיש אשר גדמה לו כי פוטר מעבודתו ונשאר מחוסר-עבודה בגלל צבע עורו לא יסכים זאת לעולם. שנאתו עוברת לשאר בני משפחתו, מצטברת עד שהיא מגיעה לממדים עזורים. אז מסוגל הוא אפ-פרץ ללשכה ולהתנפל על המזכיר — אפ-לו אם זה לא גרם לו כל עוול.

וכל עוד לא ישתנו יחסים אלה, כל עוד לא יחשוב איש פעמיים לפני שיקבל את המלה "שחור" כסיבה מספקת לכל דבר שלילי, עלויות התפרצויות אלו להמרבית

בלשכת העבודה בהרצליה שמעתי את ה-סיפור הזה: לפני אשנב מוזכיר הלשכה ה-דנב תור ארוך של פועלים מחוסרי עבודה, הם ניגשו אחד אחד לאשנב, ענו לשאלה: "מה אתה יודע לעשות?"

"אני פועל בניין", ענה אחד; "אני מסגר", השיב אחר. לכל אחד ענה המזכיר: "מצ-טער מאד, אין עבודה לכשגמר ה-תור ניגש פועל אחר, שעמד מן הצד כל הזמן, אז הפקיד. "מה אתה יודע?" שאל אותו הפקיד. "אני יודע אידיש", ענה הפועל וקיבל עבודה.

"רק רא שחורים!"

יתכן מאוד כי סיפור זה הוא רק פרי דמיונו של פועל מאוכזב ואכול מרירות. אולם בעשרות מקומות בארץ פגשתי אנשים שהיו מוכנים להישבע כי דברים דומים אר-עו בלשכה המקומית שלהם. הם אמילו לא הבינו כיצד יכול מישהו לפקפק באמיתותו של סיפור כזה. "הרי כל אחד יודע שפועל אשכנזי תמיד יש לו יותר סיכויים לקבל עבודה", שמעתי לא פעם. הסיבה היחידה שהם מכירים בה: פרוטקציה.

אך הדבר אינו כל כך פשוט. ישנה, למשל, ההפליה הפשוטה, הערומה, של מוזכיר ה-לשכה שעלה לפני 20 שנה מפולין ותמיד נותן עדיפות לפועל אשכנזי. הוא מכיר את אורח חייו של פועל זה, יודע כי דרושה לו עבודה סדירה כדי שיקיים את רמת מחייתו. "השחורים רגילים לחיות בתנאים ירודים", הוא מתרחק לעצמו את מעשיו. ישנו גם הקבלן התלאביבי שהזמין עש-רה פועלים מן הלשכה ליציקת יסודות של בניין. "בתנאי שלא יהיו ביניהם שחורים", הסיבה: השחורים אוהבים לשיר ולהתלוצץ בזמן העבודה וזה מראה על יחס לא רציני. לעומת זאת, ישה ההפליה שאינה מודק-רת לעין: לוקמים פקיד או פועל ילאחר שהוכיח את עצמו נותנים לו משרה קבועה. הוא גם יכול להתקדם, במרוצת השנים, אר-לם הוא לא יעבור את הגבול שנקבע מ-ראש עבודתו. לא יגיע לדרגה הגבוהה ביותר, לאחראים אין שום יחס עוין כלפיו; מעור-לם הם לא יורו כי אינם אוהבים "שחורים". הם פשוט אינם מעלים על דעתם כי "שחור" מסוגל להגיע לדרגה הגבוהה ביותר. כל ההפלות האלה מקורן בדעות קדומות.

מעדיפים שש-בש...

ניקח קודם כל את היחס אל העולים הח-דשים מארצות המזרח. התמונה שאזרח רגיל מתאר לעצמו היא זו המובאת בשני הת-

